

338.48:332.14

The concept of strategy, development of tourism and tourist resources is considered current trends of development of tourist resources are identified. The necessity of a strategy for development of tourist resources in the region.

Keywords: tourism resources, strategy development, tourism development area.

I.B., 2011

Туризм є однією з найбільш динамічно розвинутих і високоприбуткових галузей світової економіки, виступає в числі найважливіших факторів соціально-культурного розвитку, сприяє підвищенню рівня та якості життя населення. Туризм - це багатопланова діяльність, що присутня в суспільній, культурній, психологічній, просторовій та економічній сферах. Туризм належить до послуг, які найшвидше розвиваються. Відповідно до прогнозу ЮНВТО, у 2020 р. у світі подорожуватиме 1,6 млрд. туристів[4]. Також прогнозується, що туристична галузь стане одним з найважливіших всесвітніх працедавців. Вже сьогодні завдяки туризму створено близько 150 млн. робочих місць[4]. Широта виконання функцій туризму дозволяє використовувати його як дієвий інструмент стимулювання соціально-економічного зростання на макро- та мезорівні господарювання.

Функції туризму насамперед проявляються на територіях конкретних регіонів, а можливості його розвитку визначаються умовами регіонів. Тому розгляд туризму як інструменту соціально-економічного розвитку особливо актуально з позиції регіонального підходу. Для України даний підхід має важливе значення в силу великої території та суттєвої диференціації регіонів за характером умов розвитку туризму.

У вітчизняній теорії систематизована наукова робота з питань розвитку туризму була розпочата в 70-і роки ХХ століття в рамках економічної географії. Цим питанням були присвячені роботи провідних радянських географів і економістів: А. Х. Абукова, В. І. Азара, М. А. Ананьєва, П. Н. Зачиняєва, В. А. Ключкіна, Е. А. Котлярова, Н. П. Крачило, Н. С. Мироненко, Л. І. Мухіної, І. І. Пірожников, Ю. С. Путріка, Н. С. Фальковича, Ю. С. Хромова та ін.

Важливою умовою розвитку туризму є оцінка ресурсного потенціалу, насамперед природних і соціально-культурних рекреаційно-туристських ресурсів. Ці питання ще недостатньо висвітлені в українській економічній та географічній науках, незважаючи на значне зростання наукових публікацій з даної тематики в останні десятиліття.

Особливе значення в сучасних умовах набуває вивчення стану освоєння рекреаційно-туристських ресурсів та визначення шляхів їх найбільш оптимального використання в тих регіонах, на території яких активно розвиваються різні види туризму і де ця галузь визначена як одна з головних в економіці.

Проблеми вивчення туристичних ресурсів присвячені праці багатьох вчених-географів, економістів, маркетологів. В Україні найбільш глибоко цією проблематикою займається доктор географічних наук, професор кафедри країнознавства і туризму географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка О.О. Бейдик. Аналізу і характеристиці туристичних ресурсів світу, країн, України та її окремих регіонів присвячені праці М.П. Мальської, В.І. Стафійчука, О.Ю. Малиновської, В. Ф. Сірик, М.П. Крачило, Н.В. Фоменко, Н.А. Кравченко, В. І. Новікової, І.М. Філоненко та багатьох інших вчених з різних вузів та науково-дослідних установ.

У вітчизняній науці питання про сутність туристських ресурсів глибоко розроблялися в рамках радянської школи економічної географії; найбільший внесок у вивчення цього поняття вніс колектив Інституту географії Академії наук під керівництвом професора В. С. Преображенського. До числа зарубіжних дослідників, що займаються питаннями в області туристських ресурсів, слід віднести Р. Гранде, П. Деффер, та Г. Харріса.

Відповідно до цього, однією з найбільш актуальних проблем розвитку регіонального туризму є розробка стратегії розвитку туристичних ресурсів. В основі даної стратегії має лежати конкретизований термінологічний апарат, що відображає суть і характер складу туристських ресурсів, їх взаємозв'язок з результатами розвитку туризму, а також результати емпіричних досліджень, що відображають ступінь впливу туристських ресурсів на розвиток туризму в регіоні.

Забезпечення зростаючого впливу туризму на соціально-економічні умови функціонування регіону вимагає вирішення низки конкретних завдань, серед яких першочерговими є: оцінка ресурсної забезпеченості і туристських можливостей регіону, виявлення особливо цінних і унікальних об'єктів туристського інтересу, визначення напрямків розвитку ресурсної бази для досягнення бажаного соціально-економічного результату і т.п., тобто завдань, які пов'язані з управлінням і розвитком туристських ресурсів, які є основними чинниками розвитку туризму. Проте теоретична розробка проблем розвитку туристичних ресурсів відстає від вимог практики.

Туризм, як і будь-яка форма соціально-економічної діяльності, вимагає управління для реалізації своїх функцій; а (як свідчить світова практика) реалізація функцій туризму знаходиться в прямій залежності від зусиль, які робляться органами державної влади для збільшення потенціалу прийому туристів на макро- та мезорівні. Оскільки, як зазначають А. А. Томпсон і А. Д. Стрікленд «в основі управління лежить розробка стратегії, її адаптація і реалізація», то визначення стра-

тегії з боку держави (на рівні країни та її регіонів) являє собою основу його участі в регулюванні туристської діяльності.

Результати проведеного дослідження свідчать про те, що регіональні ресурси є найважливішим чинником розвитку туризму, тому для реалізації цілей розвитку регіонального туризму, завдання, пов'язані з формуванням ресурсного забезпечення туризму, займають важливе місце. Оскільки створення туристських ресурсів може здійснюватися в різних напрямках, то існує необхідність розробки «стратегії розвитку туристських ресурсів», яка задає (необхідне для реалізації мети розвитку регіонального туризму) напрям.

При тлумаченні економічної стратегії існує безліч визначень, а загально визнане поняття економічної стратегії відсутнє. Частина вчених і практиків розглядають процес визначення цілей і завдань як невід'ємну частину стратегії, в той час як інші проводять між ними чітке розділення. Крім того, одні дослідники й менеджери розглядають стратегію як якийсь перспективний план, інші бачать в ній відправну точку для плану і т.п.

Відповідно до цього можна визначити стратегію розвитку туристськими ресурсами як комбінацію дій з туристськими ресурсами регіону, спрямовану на досягнення цілей.

У вітчизняній практиці управління регіональним туризмом не використовується поняття «стратегія розвитку туристськими ресурсами» і не вироблено підходів до визначення раціонального напрямку розвитку ресурсів. Разом з тим, на практиці, при плануванні розвитку туризму, регіони виробляють певний вектор дій щодо туристських ресурсів.

Аналіз низки регіональних концепцій і програм розвитку туризму, в яких позначені питання управління регіональними туристичними ресурсами, дозволяє виділити три основні напрямки рішень, прийнятих регіонами щодо туристських ресурсів.

1) В усіх регіонах визначено необхідність інвентаризації та складання реєстру регіональних туристських ресурсів.

Даний напрямок є актуальним і значущим для подальшого розвитку туризму в Україні та її регіонах, оскільки дозволяє створити інформаційну базу, яку можна використовувати для вирішення конкретних послідовних завдань управління туристськими ресурсами.

2) У всіх регіональних концепціях і програмах позначена необхідність оцінки туристського впливу на екологію регіону та розглядаються питання забезпечення збереження природних ресурсів.

Значимість даного напрямку полягає в досягненні стійкого розвитку туризму в довгостроковому періоді, що передбачає його розвиток з мінімізацією негативного впливу.

3) В Україні переважає підхід до розвитку туризму, орієнтований на максимально можливе споживання природних ресурсів. У відповідність з цим підходом, в регіонах (особливо в тих, що відрізняються малосприйнятливими природними ресурсами) виявляються території з природними ресурсами, що мають хоч яку-небудь цінність для туристів і здатними організувати максимально можливий (в регіоні) турпотік; а потім розвиток туризму концентрується в межах виділених територій.

Можна виділити дві причини однакового використання такого підходу. Першою є те, що він більш простий у здійсненні і менш витратний, тому що спрямований на створення тільки тих туристських ресурсів, які здатні залучити природні туристські ресурси регіону в туристську діяльність. Однак, в даному випадку, виявляється негативна сторона підходу у вигляді «безжального» ставлення до природи.

Друга причина пов'язана з тим, що регіони, при розробці своїх концепцій, беруть за основу «концепцію розвитку туризму в Україні», в якій позначено даний підхід. Однак, як показують результати дослідження, в цілому для України це виправдано, тому що по Україні фактор підкріплюючих ресурсів надає саме значний вплив на формування туристського потоку, тобто при розвитку українського туризму більших результатів можна досягти при підкріпленні природних ресурсів, яке забезпечує їх залучення в туристську діяльність. Разом з тим, результати нашого дослідження свідчать про те, що для багатьох регіонів України використання такого підходу не раціонально, тому що в них більшої результативності можна досягти за допомогою штучного створення мотивуючих факторів.

Таким чином, стратегія розвитку туристичних ресурсів в сучасних умовах повинна стати найважливішим інструментом розробки та прийняття управлінських рішень на всіх рівнях туристської діяльності. Найважливішим ефектом, є те, що з'явиться об'єктивна, актуальна, динамічна база даних про стан туристських ресурсів і територій, їх кількісних і якісних характеристиках, динаміці розвитку в процесі розвитку. Таким чином, творці місцевих, регіональних і державних програм розвитку туризму зможуть отримати найбільш актуальні дані, що дозволить підвищити ефективність розроблених програм, більш чітко змоделювати економічні ефекти від їх реаліза-

ції, значно знизити витрати на збір інформації про стан туристських ресурсів і розвитку туризму в регіонах, значно спростить розробку програмних заходів та схем розвитку туризму.

Література:

1. Указ Президента України «Про Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року» від 10 серпня 1999 року N 973/99
2. Амирханов М. М. Экономические проблемы развития рекреационных регионов / М. М. Амирханов, А. А. Татарина, А. Д. Трусов. - М.: Экономика, 1997. - 270 с.
3. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: Концепции и ситуации / А. А. Томпсон, А. Д. Стрикленд - М. : Вильяме, 2003.- 928 с.
4. Жданджугатова Т.. Туристские и рекреационные ресурсы как основа формирования потенциала туристских территорий. Особенности их оценки / Т. Жданджугатова // Имущественные отношения в РФ. - 2005.-X2 2.-С. 53-58
5. Проект: Стратегія сталого розвитку туризму і курортів в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу до стор.: http://www.vincult.org.ua/p2_1.php
6. Обласна Програма розвитку туризму і курортів на 2011–2015 роки (Полтавська область) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стор.: <http://poltava-tour.gov.ua/ua/publication/content/739.htm>
7. Рішення Київської Ради «Про затвердження Програми розвитку туризму в м. Києві до 2015 року» від 14 липня 2011 року N 389/5776[Електронний ресурс] – Режим доступу до стор.: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/2cb81fc6e918119e422569b20056482e/26564fc123ea74a6c225790500692456?OpenDocument